

Οι φωτογραφικές μηχανές και οι φωτογραφίες ως αντικείμενα της καθημερινής ζωής

*Χριστίνα Παπαϊωάννου, Βάσω Ανθοπούλου
& Κωνσταντίνος Ραβάνης*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή, γίνεται μια προσπάθεια προσέγγισης και καταγραφής των βιωματικών νοητικών παραστάσεων παιδιών πέντε περίπου ετών για την φωτογραφική μηχανή και τη φωτογραφία ως αντικείμενα της καθημερινής ζωής. Η σχετική έρευνα πραγματοποιήθηκε με ατομικές ημικατευθυνόμενες συνεντεύξεις σε δείγμα 35 νηπίων που φοιτούσαν σε νηπιαγωγεία της Πάτρας. Τα βασικά ερωτήματα της συνέντευξης αφορούσαν από τη μία πλευρά την αναγνώριση και τη χρήση της φωτογραφικής μηχανής και από την άλλη την ανίχνευση των νοητικών παραστάσεων των νηπίων σχετικά με την καθημερινή χρήση της φωτογραφίας. Τα αποτελέσματα κατέγραψαν το πώς τα νήπια του δείγματος αναπαριστούν στη σκέψη τους τα ζητήματα αυτά και επίσης αναδείχτηκε ότι το θέμα της φωτογραφίας μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο ενίσχυσης και διαφοροποίησης σχετικών νοητικών παραστάσεων.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Φωτογραφία, φωτογραφική μηχανή, προσχολική ηλικία, Νηπιαγωγείο

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην πρόσφατη βιβλιογραφία βρίσκουμε ορισμένα κείμενα στα οποία η φωτογραφία αναφέρεται είτε ως εργαλείο για τη διεξαγωγή ερευνών είτε σπάνια ως αντικείμενο έρευνας. Επίσης όσο τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας καταλαμβάνουν όλο και περισσότερο χώρο σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καθώς η μετάβαση από το έντυπο υλικό προς το ψηφιακό γίνεται με ταχύτετους ρυθμούς, η χρήση φωτογραφιών γίνεται συχνή, συστηματική και σχεδόν αναπόσπαστη από τις διδακτικές διαδικασίες. Ωστόσο, η προσέγγιση και η κατανόηση των φωτογραφιών δεν είναι μια αυτονόητη διαδικασία για την ανθρώπινη σκέψη και πολύ περισσότερο στην παιδική ηλικία, αφού αυτές αποτελούν τεχνολογικά εργαλεία αναπαράστασης μια χωροχρονικών οντοτήτων των οποίων η αποκωδικοποίηση δεν είναι δυνατόν να γίνει αυτομάτως λόγω των πραγματικών περιορισμών του εργαλείου, αλλά επίσης και λόγω του πλαισίου στο οποίο διαδραματίζονται τα συμβάντα που αποτυπώνονται στις φωτογραφίες. Ερώτημα επίσης αποτελεί και η αναγνώριση της φωτογραφικής μηχανής ως συσκευής.

Συζητώντας το θέμα σε ένα στενό εκπαιδευτικό ή πολύ περισσότερο σε ένα διδακτικό περιβάλλον, όσο μικρότερα είναι τα παιδιά τόσο αυξάνουν τα ερωτήματα στα οποία πρέπει να απαντήσουμε για να δούμε αν είναι εφικτή η χρήση της φωτογραφικής μηχανής και της φωτογραφίας, αλλά επίσης και αν είναι δυνατή η προσπάθεια μύσής τους στην προσέγγιση του τεχνολογικού περιβάλλοντος στο εσωτερικό του οποίου καθίσταται δυνατή η δημιουργία της φωτογραφίας. Στο πλαίσιο μιας ευρύτερης έρευνας, προσπαθήσαμε να αναζητήσουμε πως κατανοούν παιδιά προσχολικής ηλικίας το ευρύτερο ζήτημα της παραγωγής και της χρήσης των φωτογραφιών. Στο κείμενο που παρουσιάζουμε εδώ, προσεγγίζεται σχετικά με τη θεματολογία αυτή η σκέψη παιδιών της προσχολικής ηλικίας και παρουσιάζεται από τη μία πλευρά την αναγνώριση και τη χρήση της φωτογραφικής μηχανής και από την άλλη την ανίχνευση των νοητικών παραστάσεων των νηπίων σχετικά με την καθημερινή χρήση της φωτογραφίας.

Η σχετική βιβλιογραφία είναι σε γενικές γραμμές πολύ περιορισμένη και σε ελάχιστες έρευνες τα υποκείμενα είναι παιδιά προσχολικής ηλικίας. Οι Goldston και Nichols (2009), πραγματοποιώντας μια μελέτη σε ένα σχολείο Μέσης εκπαίδευσης στο οποίο φοιτούσαν έγχρωμοι μαθητές, κατέγραψαν ζητήματα σχετιζόμενα με το πώς οι αφηγήσεις λευκών και έγχρωμων εκπαιδευτικών με βάση τις φωτογραφίες βοηθούν στο άνοιγμα συζητήσεων και την ανάδειξη γνώσεων από επιστημονικές πρακτικές σχετιζόμενες με τον πολιτισμό, προκειμένου να αναδείξουν πολιτισμικά στοιχεία στην εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες. Σε άλλη έρευνα με παιδιά ηλικίας 12-15 ετών (Dal, 2009) οι μαθητές/τριες αναλύουν φωτογραφίες τοπίων. Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι οι περιγραφές φωτογραφιών τοπίων είναι φτωχές, με πολλές ασήμαντες λεπτομέρειες και ασύνδετα στοιχεία, σε αντίθεση με τις περιγραφές που πραγματοποιούν για τα ίδια τα τοπία που είναι πιο συνεκτικές και παρέχουν στοιχεία συστηματικών αναλύσεων.

Σε έρευνα της Guétemme (2007) διατυπώνεται το ερώτημα εάν οι φωτογραφίες έχουν κάποια εκπαιδευτική ή/και παιδαγωγική αξία για μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς. Έτσι, καταγράφεται ότι μαθητές/τριες δεν θεωρούν την αναλογική ή την ψηφιακή φωτογραφία ως ένα είδος τέχνης, οι δε εκπαιδευτικοί συσχετίζουν δύσκολα τη φωτογραφία και το παιδαγωγικό έργο ακόμα και για τα «οπτικά» μαθήματα τέχνης. Με βάση τις αρχικές αυτές παρατηρήσεις, παιδιά ηλικίας 10 ετών έλαβαν μέρος σε κάποιες πειραματικές εφαρμογές ειδικές για το ζήτημα της φωτογραφίας, με σκοπό μια καλύτερη κατανόηση της φωτογραφίας διαμέσου μιας προσπάθειας κατά τη διάρκεια της οποίας επιδιώχτηκε να είναι ικανά να αναγνωρίσουν μια ψηφιακή εικόνα, να δημιουργήσουν τις δικές τους εικόνες και να εξηγήσουν τη προσωπική τους επιλογή.

Σε έρευνα της Stephenson (2008) στην οποία μελετάται το πεδίο και τα όρια του προγράμματος σπουδών σε ένα κέντρο προσχολικής εκπαίδευσης, περιγράφεται αρχικά, πώς οι δραστηριότητες, στις οποίες χρησιμοποιούνται φωτογραφίες του κέντρου και φωτογραφίες παιδιών από το περιβάλλον, φάνηκαν αποτελεσματικές, καθώς διευκόλυναν τα μικρά παιδιά (ηλικίας από δύο έως τεσσάρων ετών) να μοιραστούν τις σκέψεις τους για τις εμπειρίες τους. Εντούτοις, από τα στοιχεία της

έρευνας αναγνωρίστηκε, ότι δύο χαρακτηριστικά γνωρίσματα είχαν συμβάλει σημαντικά στη βαθύτερη κατανόηση των προοπτικών των παιδιών. Αφ' ενός ήταν η παρατεταμένη και συνεχής περίοδος συλλογής δεδομένων, και αφ' ετέρου ήταν η διανοητική διαδικασία «πίσω» από την ερευνητική ημερήσια διάταξη που επέτρεψε σε άλλα, λιγότερο προφανή, μηνύματα να αναδειχτούν στα αποτελέσματα.

Σε άλλη εργασία εξετάζονται οι συλλογισμοί παιδιών προσχολικής ηλικίας για ζητήματα που σχετίζονται με τη φωτογραφία και τη φωτογραφική μηχανή (Ανθοπούλου, Παπαϊωάννου & Ραβάνης, 2009). Η διερεύνηση πραγματοποιήθηκε με ατομικές συνεντεύξεις με νήπια ηλικίας 5 περίπου ετών και προσέγγισε ορισμένες όψεις της αναγνώρισης της αναλογικής και ψηφιακής φωτογραφικής μηχανής ως εργαλείου και της φωτογραφίας ως αντικειμένου που αποτυπώνει όσα πιθανότατα είναι απόντα από το αντιληπτικό πεδίο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αρκετά παιδιά ως ένα βαθμό προσεγγίζουν και τα δύο θέματα και ανέδειξε τις δυσκολίες και ενδεχόμενα πεδία διδακτικών παρεμβάσεων.

Στην εργασία που παρουσιάζουμε εδώ προσεγγίζουμε ζητήματα σχετικά με την αναγνώριση, τη χρήση και τη λειτουργία της φωτογραφικής μηχανής αλλά και την κοινωνική χρήση της φωτογραφίας.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Το δείγμα

Στην έρευνα συμμετείχαν 35 παιδιά (14 αγόρια και 21 κορίτσια), 5 έως 6 ετών από τρεις τάξεις νηπιαγωγείων της Πάτρας. Οι μαθητρίες/ές του δείγματος φοίτησαν στα νηπιαγωγεία κατά τη σχολική χρονιά 2008-2009 και επιλέχθηκαν τυχαία. Δεδομένου ότι κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων δεν διαπιστώθηκαν διαφορές μεταξύ κοριτσιών και αγοριών τα παρουσιάζουμε ενιαία.

Η ερευνητική διαδικασία

Μετά από μια αρχική φάση προέρευνας με δοκιμαστικές συνεντεύξεις με περιορισμένο αριθμό νηπίων, διαμορφώσαμε ένα ερευνητικό εργαλείο με ατομικές, ημικατευθυνόμενες συνεντεύξεις διάρκειας 20 περίπου λεπτών. Οι συνεντεύξεις βιντεοσκοπήθηκαν και η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με βάση το αποβιντεοσκοπημένο υλικό από δύο ανεξάρτητες ερευνήτριες.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Παρουσιάζουμε στη συνέχεια τα δεδομένα από πέντε ερωτήματα τα οποία θέσαμε στα παιδιά. Με τα τρία πρώτα ερωτήματα μελετήσαμε το ζήτημα της φωτογραφικής μηχανής και με τις δύο επόμενες το ζήτημα της κοινωνικής χρήσης της φωτογραφίας ως εργαλείου.

Πρώτο Ερώτημα: η αναγνώριση της φωτογραφικής μηχανής

Δίναμε στα παιδιά μια αναλογική και μια ψηφιακή φωτογραφική μηχανή και ρωτώντας τα «Τι είναι αυτά;» ξεκινούσαμε μια σχετική συζήτηση, όταν υπήρχε ανά-

γκη. Κατατάξαμε τις απαντήσεις των παιδιών σε τρεις κατηγορίες και παρουσιάζουμε τις συχνότητες των απαντήσεων τους στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Η αναγνώριση αναλογικής και ψηφιακής φωτογραφικής μηχανής

Κατηγορίες	Υποκείμενα Έρευνας	Απόλυτη συχνότητα (f)	Σχετική συχνότητα %
Φωτογραφική μηχανή/κάμερα	1,2,3,4,5,6,9,10,11,12,14,15,16,18,19,22,23,28,31,32,33,35	22	62,8
Κάμερα	7,17,20,21,25,26,30,34	8	22,9
Φωτογραφική μηχανή κατά τη συζήτηση	8,13,24,27,29	5	14,3
Σύνολο		35	100

1. Στην πρώτη κατηγορία κατατάξαμε τις απαντήσεις των παιδιών τα οποία αναγνωρίζουν αμέσως τις συσκευές ως φωτογραφικές μηχανές ή κάμερες.

2. Στη δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται οι απαντήσεις των παιδιών τα οποία αναγνωρίζουν τις συσκευές ως «κάμερες» αλλά συζητώντας μαζί τους διαπιστώνουμε ότι δεν έχουν αμφιβολίες πως με τις συσκευές αυτές φωτογραφίζουμε.

3. Στην τρίτη κατηγορία κατατάξαμε τις απαντήσεις των παιδιών τα οποία ονόμασαν τις συσκευές «φωτογραφίες». Ωστόσο κατά τη διάρκεια της συζήτησης αναφέρονται σε φωτογραφικές μηχανές ή τουλάχιστον γίνεται φανερό ότι κατανοούν το είδος της συσκευής.

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων διαπιστώσαμε ότι τα 2/3 περίπου των υποκειμένων της έρευνας αναγνωρίζουν αμέσως τη φωτογραφική μηχανή ως συσκευή. Αλλά συζητώντας και με τα υπόλοιπα παιδιά τα οποία δεν δείχνουν μεγάλη εξοικείωση με τις φωτογραφικές μηχανές δεν συναντάμε κάποιες ιδιαίτερες δυσκολίες με την αναγνώρισή τους.

Δεύτερο Ερώτημα: η χρήση της φωτογραφικής μηχανής

Εδώ συζητάμε με τα παιδιά με βάση το αρχικό ερώτημα «τι κάνουν οι φωτογραφικές μηχανές;» προσπαθώντας να προσεγγίσουμε τις γνώσεις τους για τη βασική χρήση τους ως τεχνολογικών αντικειμένων. Οι απαντήσεις των υποκειμένων κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες (Πίνακας 2).

1. Στην πρώτη κατηγορία, εντάσσουμε τις απαντήσεις στις οποίες τα παιδιά απαντούν με σταθερότητα ότι χρησιμοποιούμε τις φωτογραφικές μηχανές για να βγάζουμε φωτογραφίες.

2. Στη δεύτερη κατηγορία τοποθετήσαμε τις απαντήσεις στις οποίες αναφέρεται αδιακρίτως είδους μηχανής ότι μια φωτογραφική μηχανή, φωτογραφεί και βιντεο-

σκοπεί. Ανάμεσα στις απαντήσεις αυτές ένα παιδί επιμένει αποκλειστικά στη βιντεοσκοπηση.

Με βάση τις συχνότητες των απαντήσεων είναι φανερό ότι τα μικρά παιδιά γνωρίζουν καλά τη χρησιμότητα της φωτογραφικής μηχανής. Ελάχιστα από αυτά αναφέρονται και στις ενδεχόμενες δυνατότητες βιντεοσκοπησης τις οποίες, από ότι φαίνεται, δεν συνδέουν με το είδος της μηχανής. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές η προσέγγισή τους στο θέμα είναι εξαιρετικά ικανοποιητική.

Πίνακας 2. Η βασική χρήση της φωτογραφικής μηχανής

Κατηγορίες	Υποκείμενα Έρευνας	Απόλυτη συχνότητα (f)	Σχετική συχνότητα %
Φωτογράφηση	1,2,3,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,18,19,20,21,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35	32	91,4
Φωτογράφηση ή/και βιντεοσκοπηση	4,17,22	3	8,6
Σύνολο		35	100

Τρίτο Ερώτημα: η διαδικασία της φωτογράφισης

Στο τρίτο ερώτημα έγινε προσπάθεια ανίχνευσης των βιωματικών νοητικών παραστάσεων των νηπίων σχετικά με το πώς λειτουργεί μια φωτογραφική μηχανή. Στον Πίνακα 3 παρουσιάζουμε τις συχνότητες των απαντήσεων των υποκειμένων των έρευνας τις οποίες ταξινομήσαμε σε τέσσερις κατηγορίες.

Πίνακας 3. Η διαδικασία της φωτογράφισης

Κατηγορίες	Υποκείμενα Έρευνας	Απόλυτη συχνότητα (f)	Σχετική συχνότητα %
Περιγραφή διαδικασιών	3,5,11,35	4	11,4
Πάτημα δύο κουμπιών	1,4,6,7,8,9,12,13,14,16,17,18,19,20,21,23,24,26,28,29,31,30,33	23	65,8
Πάτημα ενός κουμπού	2,10,15,25,27,32,34	7	20
Λειτουργία κάμερας	22	1	2,8
Σύνολο		35	100

1. Στην πρώτη κατηγορία έχουμε τις απαντήσεις στις οποίες τα παιδιά περιγράφουν τη λειτουργία μιας φωτογραφικής μηχανής με βάση τη διαδοχή μιας συγκεκριμένης σειράς ενεργειών: να την ανοίξουμε, να στοχεύσουμε και να πατήσουμε το κουμπί για να βγει η φωτογραφία.

2. Στη δεύτερη κατηγορία έχουμε απαντήσεις στις οποίες αναφέρεται απλώς η χρήση δύο διαφορετικών κουμπιών: ενός για να ανοίξουμε τη φωτογραφική μηχανή και ενός για να βγάλουμε τη φωτογραφία. Σε τρεις περιπτώσεις τα παιδιά δεν αναγνωρίζουν αμέσως ότι προηγείται κάποια διαδικασία έναρξης της λειτουργίας της φωτογραφικής μηχανής αλλά το διατυπώνουν κατά τη διάρκεια της σχετικής συζήτησης.

3. Στην τρίτη κατηγορία κατατάσσουμε τις απαντήσεις στις οποίες απλώς αναφέρονται στο πάτημα ενός κουμπιού για τη λήψη μιας φωτογραφίας.

4. Τέλος, στην τέταρτη κατηγορία ένα παιδί επιμένει στη λειτουργία κάμερας βιντεοσκόπησης.

Σχετικά, λοιπόν, με τη λειτουργία της φωτογραφικής μηχανής, μόνο 1 από τα 10 νήπια είναι σε θέση να προτείνει μια σειρά ενεργειών για την επίτευξη της φωτογράφισης, αν και τα 2/3 των παιδιών περίπου την αναπαριστούν στη σκέψη τους ως λειτουργία δύο βημάτων.

Τέταρτο ερώτημα: γιατί βγάζουμε φωτογραφίες;

Με το τέταρτο ερώτημα (όπως και με το πέμπτο) προσπαθήσαμε να ανιχνεύσουμε τις νοητικές παρατάσεις για το τη σημασία και τη χρήση των φωτογραφιών. Σε ένα αρχικό γενικό ερώτημα σχετικό με το «τι δείχνουν οι φωτογραφίες», πήραμε ένα φάσμα απαντήσεων που περιλαμβάνει τόσο έμψυχα και άψυχα αντικείμενα όσο και συνήθως ευχάριστες περιστάσεις της καθημερινής ζωής. Οι απαντήσεις σχεδόν όλων των παιδιών κυμάνθηκαν στα ίδια επίπεδα. Συγκεκριμένα, έκαναν λόγο για αγαπημένα πρόσωπα είτε του οικογενειακού είτε του φιλικού περιβάλλοντος τους. Επιπλέον, ανέφεραν ότι οι φωτογραφίες απεικονίζουν το σύνολο του φυσικού κόσμου, δηλαδή τα ζώα, τα λουλούδια, τα δάση, τα δέντρα, τον ήλιο, τα σύννεφα, τη θάλασσα, τα χιόνια κ.α. Τέλος, διαπιστώσαμε ότι μερικά από τα παιδιά συνδέουν το περιεχόμενο των φωτογραφιών με ευχάριστες καταστάσεις της ζωής μας όπως είναι ο γάμος, η βάπτιση, τα γενέθλια, τα κάλαντα καθώς και τα αξιοθέατα στα ταξίδια αναψυχής.

Στο τέταρτο ερώτημα ζητήσαμε από τα παιδιά να μας πουν για ποιο λόγο πιστεύουν ότι βγάζουμε φωτογραφίες. Κατατάξαμε τις απαντήσεις τους σε τέσσερις κατηγορίες (Πίνακας 4).

1. Στην πρώτη κατηγορία απαντήσεις στις οποίες αναγνωρίζεται ότι βγάζουμε τις φωτογραφίες τόσο για να θυμόμαστε γεγονότα που μας ενδιαφέρουν όσο και ως τεκμήρια για διάφορους χρηστικούς λόγους (για να θυμόμαστε ένα ταξίδι, για το βιβλιάριο υγείας).

2. Εδώ έχουμε απαντήσεις στις οποίες υποστηρίζεται ότι η φωτογραφία αποτελεί ένα μέσο το οποίο μας επιτρέπει να θυμόμαστε στιγμιότυπα που μας ενδιαφέρουν.

3. Στην τρίτη κατηγορία συμπεριλάβαμε όσες απαντήσεις αναφέρονται στην ανάμνηση γεγονότων, αλλά μετά από συζήτηση με τις ερευνήτριες η οποία ευνόησε τη διαμόρφωση της απάντησης αυτής.

4. Στην κατηγορία αυτή είχαμε απαντήσεις στις οποίες ως λόγοι για τους οποίους βγάζουμε φωτογραφίες αναφέρονται αόριστα «για να βλέπουμε», «για να έχουμε», «για να φυλάμε» κ.αλ.

Πίνακας 4. Γιατί βγάζουμε φωτογραφίες;

Κατηγορίες	Υποκείμενα Έρευνας	Απόλυτη συχνότητα (f)	Σχετική συχνότητα %
Ανάμνηση και χρήση	9,11	2	5,8
Ανάμνηση	3,4,12,13,15,16,18,20,21,23,32	11	31,4
Ανάμνηση (ουζήτηση)	2,5,6,7,8,10,14,17,30,33,35	11	31,4
Αόριστες απαντήσεις	1,19,22,24,25,26,27,28,29,31,34	11	31,4
Σύνολο		35	100

Πέμπτο ερώτημα: πότε "τραβάμε" φωτογραφίες;

Στο πέμπτο ερώτημα ζητήσαμε από τα παιδιά να μας πουν πότε θεωρούν ότι είναι σκόπιμο να "τραβάμε" φωτογραφίες. Κατατάξαμε τις απαντήσεις των παιδιών στο ερώτημα αυτό σε τρεις κατηγορίες (Πίνακας 5).

Πίνακας 5. Πότε "τραβάμε" φωτογραφίες;

Κατηγορίες	Υποκείμενα Έρευνας	Απόλυτη συχνότητα (f)	Σχετική συχνότητα %
Κοινωνικά γεγονότα	3,10,12,15,17,19,20,26,32	9	25,7
Περιορισμένες αναφορές	1,2,4,5,6,7,8,9,13,14,16,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,34	22	62,9
Αόριστες απαντήσεις	11,18,33,35	4	11,4
Σύνολο		35	100

1. Στην πρώτη κατηγορία συμπεριλάβαμε τις απαντήσεις των νηπίων που κάνουν αναφορά σε κοινωνικά γεγονότα (γάμος, βάπτιση κ.α.), σε γιορτές (Χριστούγεννα, Πάσχα, γενέθλια κ.α.) καθώς και σε οικογενειακές στιγμές και δραστηριότητες (βόλιες, ταξίδια).

2. Στη δεύτερη κατηγορία κατατάξαμε τις απαντήσεις εκείνες στις οποίες τα παιδιά έκαναν περιορισμένη αναφορά σε κάποια από τα παραπάνω στοιχεία.

3. Τέλος, στην τρίτη κατηγορία έχουμε αόριστες απαντήσεις στις οποίες τα νήπια απαντούν ότι βγάζουμε φωτογραφίες όποτε θέλουμε ή όταν μας αρέσει κάτι κ.α.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τα δεδομένα τα οποία συλλέξαμε και παρουσιάσαμε είναι φανερό ότι η φωτογραφική μηχανή αποτελεί ένα γνώριμο τεχνολογικό αντικείμενο και εργαλείο για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας καθώς η πλειονότητά τους προσεγγίζει ικανοποιητικά τα ερωτήματα που τους θέσαμε.

Πράγματι, τα περισσότερα παιδιά αναγνωρίζουν εύκολα τη φωτογραφική μηχανή και τη χρησιμότητά της, ενώ σχεδόν όλα τα υπόλοιπα μετά από κάποια συζήτηση προσεγγίζουν το θέμα ικανοποιητικά. Δυσκολότερα περιγράφουν με συστηματικό τρόπο τη διαδικασία της φωτογράφησης, αλλά και εδώ σε γενικές γραμμές είναι σε θέση να περιγράψουν τις βασικές ενέργειες τις οποίες πραγματοποιούμε προκειμένου να φωτογραφίσουμε. Στο ζήτημα της φωτογράφησης, υπάρχει ένα ενδιαφέρον πεδίο για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων στη διάρκεια των οποίων τα παιδιά μπορούν να δοκιμάσουν να φωτογραφίσουν και να εργαστούν με ένα σχεδιασμένο τρόπο για τη μύηση στη διαδικασία.

Στο ζήτημα της κατανόησης της κοινωνικής χρήσης της φωτογραφίας, όπως είδαμε, ευκολότερα ή δυσκολότερα, τα παιδιά συνδέουν τη φωτογραφία ως τεχνικό αντικείμενο με την ανάκληση στη μνήμη στιγμών από το παρελθόν. Ωστόσο, όπως είναι φανερό από ένα μικρό αριθμό απαντήσεων, ο χρηστικός χαρακτήρας της φωτογραφίας καθώς και η ένταξή της σε έναν ευρύτερο κύκλο περιστάσεων της ατομικής και κοινωνικής ζωής, αποτελούν αντικείμενα στα οποία μπορούμε να αναπτύξουμε δραστηριότητες για το Νηπιαγωγείο.

Τέλος σε γενικές γραμμές διαπιστώνουμε πως η λειτουργία της φωτογραφικής μηχανής και η χρήση της φωτογραφίας είναι θέματα τα οποία τα παιδιά στην προσχολική ηλικία είναι σε θέση να προσεγγίσουν και επομένως ο προσανατολισμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να αποτελέσει ενδεχόμενη επιλογή για την/τον εκπαιδευτικό. Καθώς μάλιστα η σχετική εργασία μπορεί να οργανωθεί σε πλαίσια όπου η τεχνολογία, η μύηση στην κοινωνική ζωή, οι φυσικές επιστήμες, η εικαστική έκφραση και η λογικομαθηματική σκέψη είναι δυνατόν να συνεργήσουν σε ένα εκπαιδευτικό σχέδιο, το αντικείμενο αυτό μπορεί να έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανθοπούλου, Β. Παπαϊωάννου, Χ., & Ραβάνης, Κ. (2009). Η φωτογραφία και η φωτογραφική μηχανή στη σκέψη παιδιών προσχολικής ηλικίας. *Διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών: Έρευνα και Πράξη*, 31, 4-18.
- Dal, B. (2009). Student perceptions of landscape using a photograph. *Journal of Science Education*, 10(2), 107-110.
- Goldston, M. J., & Nichols, S. (2009). Visualizing culturally relevant science pedagogy through photonarratives of black middle school teachers. *Journal of Science Teacher Education*, 20(2), 179-198.
- Guétemme, G. (2007). La photo numérique: un outil pour comprendre l'image (numérique). *Spirale*, 40, 151-163.
- Stephenson, A. (2008). Horses in the sandpit: photography, prolonged involvement and 'stepping back' as strategies for listening to children's voices. *Early Child Development and Care*, 179, 131-141.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

(επιμέλεια)

ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ
ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ερευνητικά δεδομένα, μεθοδολογικές προσεγγίσεις
και εκπαιδευτικές εφαρμογές

Πρώτη έκδοση, εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε. • Θεσσαλονίκη, 2013

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εξμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπιές, ηλεκτρονικές ή οποιοδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

Χρηματοδότηση έκδοσης:

Ειδικός Λογαριασμός Έρευνας Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Επιμέλεια έκδοσης: Δήμητρα Ασημακοπούλου

Σελιδοποίηση: Αθηνά Ντάβα

Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε.

Αθήνα: Κιάφας 5 - TK 10678

τηλ.: 210 3811077 • Fax: 210 3811086

Θεσσαλονίκη: Καμβουνίων 9 - TK 54621

τηλ.: 2310 256146 • Fax: 2310 256148

www.epikentro.gr e-mail: epikentro@epikentro.gr

ISBN: 978-960-458-403-1